№ 112 Երեքշաբթի Հոկտեմբերի 6 1887 Երեքշաբթի Հոկտեմբերի 6 № 112

ՏԱՍՆ ԵՒ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվանը 6 ռուբլի։ Առանձին համարները 7 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)։

Ցայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով։

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ZIEGLER 18 1941

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ· Նկարիչ Յովհաննէս Այվազովսկու յօբելեանի տօնախմբութիւնը. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ· Նամակ Գերմանիայից· Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ·—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ·—ԲՕՐՍԱ·—ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ·—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ· Ֆիզիկական աշխատանքի օգուտը.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՐԻՉ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ՅՕԲԵԼԵԱՆԻ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

Սեպտեմբերի 26-ին տօնվեցաւ մեր յայտնի հայազգի նկարիչ Յովհաննէս Այվազովսկու գեղարուեստական գործունէութեան յիսնամեայ յօբելեանը Պետերբուրգի Գեղարուեստական Ակադէմիայում։

Ակադեմիայի դահլիճում գրված էր Այվազովսկու կիսարձանը, դափնիներով զարդարված։ Հանդիսաւոր նիստին նախագահում էր Ակադեմիայի օգոստափառ նախագահ Մեծ Իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրովիչ։ Նախագահի աջ կողմը նստած էր ինքն յօբելեարը, ձախ կողմը ճարտարապետութեան ըէկտոր Ըէզանով և նկարչութեան ըէկտոր Շամշին։ Ներկայ էին՝ ազգային լուսաւորութեան մինիստր Դելիանով և հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստր Պոսիէտ։ Հասարակութեան մէջ նկատելի էին գիտութեան, գեղարուեստի և գրականութեան ամենայայտնի ներկայացուցիչները։

Նախ և առաջ Նորին Կայսերական Բարձրութիւնը յանձնեց յօբելեարին Բարձրագոյն շնորհված պատուանշանը և ողջունեց յօբելեարին ջերմ խօսքերով։

Այնուհետև Ակադէմիայի քարտուղար կարդաց Ակադէմիայի կողմից յօբելեարին ուղղված ուղերձը և ապա միմեանց ետևից սկսեցին ներկայանալ յօբելեարին այլ և այլ պատգամաւորութիւններ, կարդալով յօբելեարին իրանց ուղերձները։ Առաջինը ներկայացաւ Կայսերական Էրմիտաժի պատգամաւորութիւնը, այնուհետև հանդէս եկան հետևեալ պատգամաւորութիւնները. Պետերբուրգի համալսարանից, գեղարուեստներին նպաստող ընկերութիւնից, ռուսաց աշխարհագրական ընկերութիւնից, Պետերբուրգի դումայից, «Русская Старина» ամսագրից, Թէոդոսիայի քաղաքային վարչութիւնից, Պետերբուրգի հայոց համայնքից, Կայսերական թատրոնների արտիստներից, բեմական կարօտ գործիչներին նպաստող ընկերութիւնից, «Вѣстникъ изящныхъ искусствъ» ամսագրից, և Ռիգայի գեղարուեստական ընկերութիւնից։

Այնուհետև կարդացվեցան հետևեալ օգոստափառ անձինքներից ստացված շնորհաւորական հեռագիրները. Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկոլայևիչից, Մեծ Իշխան Կոնստանտին Նիկոլայևիչից, Մեծ Իշխանուհի Ալէքսանդրա Իոսիֆովնայից և Մեծ Իշխանուհի Եւգենիա Մաքսիմիլիանովնայից։

Բացի սրանից հետևեալ անձինք և հիմնարկութիւններ ուղարկեցին շնորհաւորական նամակներ և հեռագիրներ. ծովային մինիստրը, Կարօսլավլի և Բոստովի եպիսկոպոս Յովհաննէս, Ֆլորէնցիայի գեղարուեստական ակադէմիան, Շտուտգարտի գեղարուեստական դպրոցը, Հռոմի գեղարուեստական ակադէմիան, Փարիզի ռուս գեղարուեստագէտները, Պետերբուրգի կանանց շրջանը, Մոսկվայի նկարչութեան դպրոցը, Լապարեան ճեմարանը, Մոսկվայի ֆիլարմոնիական ընկերութիւնը, Կերչի քաղաքային վարչութիւնը, Սիմֆէրոպոլի քաղաքային վարչութիւնը, Վարշավայի և Խարկովի գեղարուեստական հասատատութիւնները, Թէոդոսիա քաղաքի ուսումնարանները, Օդէսայի գեղարուեստների ընկերութիւնը, Օդէսայի նկարչութեան դպրոցը, Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցը, Թիֆլիսի առևտրական կլուբը, «Մշակ» լրագրի խմբագրութիւնը, կոմս Լորիս-Մելիքովի, գեներալ Տիմաշեվ, գեներալ Զէրնիաեվ, նկարչութեան պրոֆէսոր Օրլովսկի և շատ ուրիշներ։ Մինչև երեկոյ ստացվեցան յօբելեարի անունով մի քանի հարիւր հեռագիրներ։ Ստացվեցան նմանապէս այլ և այլ տեղերից բազմաթիւ թանգագին ոսկեայ և արծաթեայ ընծաներ։

Օգոստափառ նախագահը բարևհաճեց ընծայել յօբելեարին իր սեփական կենդանագիրը, ոսկեզօծ շրջանակում։

Յօբելեարը սաստիկ զգացված էր, և տեղից վերկենալով նա, զիմելով Մեծ Իշխանին և հասարակութեանը, մի կարճառօտ, բայց զգացված ճառ ասեց, շնորհակալութիւն յայտնելով բոլոր ներկայ եղողներին։ Իր ճառը Այվազովսկի վերջացրեց այնպիսի նկարչական խօսքերով, որոնք կարծես վերցրած էին նրա նկարների էֆէկտներից. «Այս անմոռանալի րօպէն իմ կեանքիս մէջ, ասեց նա, ես կարող եմ միմիայն համեմատել արեգակի արշալոյսի հետ, որի ճառագայթներում միախառնվում են իմ ամբողջ կեանքիս բոլոր արկածները»։

Այվազովսկու ճառից յետոյ Նորին Բարձրութիւն Մեծ Իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրովիչ մօտեցաւ յօբելեարին և համբուրեց նրան։

Այնուհետև բոլոր ներկայ գտնվածները անցան Ակադէմիայի միւս սենեակները Այվազովսկու պատկերները նայելու։ Այդտեղ հանդէս էին դրված հռչակաւոր նկարչի «Շտիլ» (ծովի հանդիստը) պատկերը, որի համար իր երիտասարդութեան ժամանակ Այվազովսկի ստացաւ առաջին անդամ ոսկեայ մէդալ և նրա վերջին հրաշալի «Պուշկին ծովի ափում» պատկերը, որ յօբելեարը ընծայեց բեմական կարօտ արտիստների օգնութեան ընկերութեանը։

Հասարակութեան մէջ էին և յօբելեարի ամուսինը, և նրա պսակված աղջիկը իր ամուսնով և երեխաներով։

Նոյն օրը տրվեցաւ նախկին գեղարուեստական կլուբի դահլիճում մի փառաւոր ճաշկերոյթ յօբելեարին։ Ճաշկերոյթին ներկայ էին 200-ից աւելի հիւրեր, որոնց թւում և բարձրաստիճան անձինք։ Ճաշի ժամանակ ասվեցան բազմաթիւ ճառեր և խմվեցան բազմաթիւ տօստեր. ճաշը անցաւ շատ ուրախ և վերին աստիճանի սրտաշարժ կերպով։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Кавказъ» լրագրում պաշտօնապէս հրատարակված է։ «Թիֆլիսի քաղաքային զինուորագրական ատեանը յայտնում է, որ իր գործունէութիւնը երիտասարդներին ծառայութեան մէջ ընդունելու համար սկսվում նոյեմբերի մէկից։ Այդ օրը առաւօտեան ժամը 8-ին Գոլովինսկի պրոսպեկտի վրա գտնվող ցիրկում պէտք է ժողովվեն. 1) այն անձինքը, որոնց տարիքը պէտք է որոշվեն արտաքին տեսքին նայելով համաձայն զին. օր. 109 և 112 յօդ. 2) այն անձինքը, որոնք համաձայն զին. օր. 217 և 118 յօդ. պէտք է ենթարկվեն ծառայութեան առանց վիճակահանութեան. 3) այն անձինքը, որոնց ծառայութիւնը յետաձգված է մինչև առաջիկայ զինուորագրութիւնը, և 4) բոլոր այն անձինքը, որոնք մտցնված են այս տարվայ զինուորակոչական ցուցակների մէջ, բացառութեամբ՝ ա) այն անձանց, որոնք ցուցակները կազմելուց յետոյ ընդունել են թէ օրթոդոքս և թէ ուրիշ քրիստոնէական դաւանութեան քահանայական կամ օրթոդոքս սաղմոսասողի պաշտօն, բ) այն անձանց, որոնք կարդում են ուսումնարաններ ձեռքին անքուն դիշերներ անցկացնել, ամեն տեսակ նեղութեան և արգելքների հետ կռուել անդադար, և այդ բոլորը միայն նրա համար, որ ապագայում, ուսումը վերջացնելուց յետոյ՝ մարդ պէտք է հպարտանայ, փող վաստակէ և այդ փողերով գեղեցիկ տներ, թանգագին կառքեր ունենայ։ Այսպիսի ողորմելի նպատակի համար չարժէ անդամ ուսում առնել....

Յօդուածի միտքը բուն առողջապահական է։ Ակայն այդ դիտութիւնը չէ արտայայտվում այստեղ անտարբեր և սառն կերպով, ինչպէս որ պատահում է դիտութեան «սոսկ» առաքեալների շարադրութիւնների մէջ։ Այստեղ դիտութիւնը ծառայում է՝ ինչպէս միջոց, որ ցոյց տայ մարդկային կեանքի հիւանդ և անմխիթար երևոյթները, որ նա, զործադրվելով կենսական հարցերի վրա, լուսաւորէ մարդկանց մտքերը և ցոյց տայ նրանց մոլորութիւնների գլխաւոր աղբիւրը։ Ցեսէք թէ ինչպէս է հասկանում հեղինակը առողջապահութեան նշանակութիւնը. «Կանոնաւոր ապրելու խնդիրը, կեանքը երկարացնելու՝ ապա ուրեմն և բաղդաւոր, խելացի, բարոյական կեանք վարելու խնդիրը—միշտ եռացող, կենդանի խնդիրներից մէկն է։ Մեր ժամանակվայ թուլամորթ, «ջղային» դարում՝ այդ խնդիրների մասին որքան կարելի է շատ խօսել և քարոզելը, իմ կարծիքով, առաջին պարտականութիւնն է՝ թէ բժշկի, թէ մանկավարժի և թէ մինչև անդամ աստուածաբանի։»

Առողջապահութիւն ասելով այստեղ հասկացվում է ոչ միայն մարմնի ֆիզիկական յատկութիւնների բարելաւութիւնը, այլ և այն բոլոր պայմանները, որոնք նպաստում են մարդու բաղդաւոր, խելացի և բարոյական կենցաղավարութեանը։ Բայց որովհետև մարդու կեանքի և բաղդաւորութեան գլխաւոր հիմքը նրա մարմնի առողջութիւնն է, ուստի ամենից առաջ պէտք է ուշադրութիւն դարձնել ֆիզիկական ոյժերի և նոցա կանոնաւոր զարգացման վրա։ Մարմնի ֆիզիկական զարգացումը գլխաւորապէս կախված է այն պայմաններից, թէ ինչպէս են կատարվում նրա մէջ կենսական—ֆիզիոլոգիական բոլոր գործողութիւնները։ Մեր մարմինը բնականից այնպէս է կազմված, որ նորա առողջութիւնը պաշտպանելու համար, անհրաժեշտ են որոշ ֆիզիոլոգիական գործողութիւններ, որոնց անկանոն և թոյլ կատարվելը միշտ առաջ է բերում և մարմնի անկանոն, հիւանդոտ զարգացումը։ Կեանքը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մշտական չարժողութիւն, մարմնի անդադար մաշվելու և նորոգվելու, լուծվելու և կազմվելու անվերջ գործողութիւն։ Քանի որ մարդը ապրում է, նրա մարմնի մէջ անդադար կատարվում են այդ քայքայման, լուծվելու և նորից ստեղծվելու գործողութիւնները։ Ապրել նշանակում է՝ շարունակ մաշել և շարունակ վերանորոգել իր մարմինը։ Բայց ինչպէս է կատարվում մեր մէջ այդ մաշվելու և նորոգվելու գործողութիւնը։ Մի կողմից մարմնի բոլոր գործողութիւնները, թէ ֆիզիկական և թէ հոգեկան, առաջ են բերում նորա մաշվելը. միւս կողմից, սննդառութեան միջոցով, մարմինը կարողանում է նորոգել իր մաշված տեղերը, լրացնել փչացած և անպէտք եղած մասնիկների փոխարէնը։ Ուրեմն մեր մարմնի մէջ կատարված գլխաւոր գործողութիւնները երկուս են. մարմնի գործողութիւն կամ գործունէութիւն և սննդառութիւն։ Որքան այս գործողութիւնները արագ և կանոնաւոր կատարվեն, այնքան էլ առողջ, կենդանի և թարմ է լինում մարմինը։ Ընդհակառակն, եթէ մարմնի սննդառութիւնը գերակշռէ նորա գործունէութեան վրա, այսինքն եթէ մարդ լաւ, սննդարար կերակուրներ ընդունէ և դորա փոխարէն ոչ մի գործով չը պարապի, նա կը հիւանդանայ այնպէս, ինչպէս և կը հիւանդանայ այն ժամանակ, երբ նրա մարմնի գործունէութիւնը գերակշռում է սննդառութեան վրա, այսինքն երբ մարդ աւելի շատ աշխատում, մաշում է իր մարմինը, քան թէ ուտում, լրացնում է նորա պակասորդը։

II

Մարմնի գործունէութեան եղանակը նոյնպէս մեծ ազդեցութիւն ունի նորա առողջութեան վրա։ Մեր ժամանակի քաղաքակրթութեան գլխաւոր թերութիւններից մէկն էլ այն է, որ մարդիկ, ոգևորվելով մտաւոր գործունէութեամբ, ընկան չափազանց ծայրայեղութեան մէջ և սկսեցին զարգացնել իրանց միտքը, անխնամ թողնելով մարմնի ֆիզիկական կանոնաւոր զարգացումը։ Սրա հետևանքը այն եղաւ, որ այժմեան քաղաքակիրթ երկիրներում կազմվեցաւ՝ մտաւորապէս զարգացած մարդկանց, ինտելիդէնցիայի ահագին կօնտինդէնտ, որ իր լոկ ուղեղի զարգացման շնորհով, կորցրել է մարմնի ֆիզիկական ոյժերը և այժմ ինքն էլ սարսափով նկատում է իր մարմնի անզօր թուլութիւնը։ «Մեր դարը հպարտանում է իր քաղաքակրթութիւնով գիտութիւնների և արուեստների առաջադիմութիւնով—ասում է բժ. Պեասկովսկի,—բայց դժբաղդաբար, այդ բոլորի հետ միասին, նրանում փայլում են՝ ֆիզիկական թուլութիւնը, ուղեղի և նեարդերի հիւանդութիւնների շատանալը, խելագուրկ և ջղային մարդկանց բազմաթիւ քանակութիւնը և, վերջապէս, այժմեան մարդու կեանքի չափազանց կարճանալը։» Եւ այս բոլոր միակողմանի մտաւոր աշխատութեան հետևանքն է։ Մարդիկ, իրանց մտաւոր գործողութիւնների մէջ խորասուզված, մարմնի ոյժերը նուազեցնելով, իրանց հասցրել են այն աստիճան բարակութեան, որ չեն կարողանում հասարակ, ամենաթեթև ոյժ գործ դնել՝ որ և է ֆիզիկական արգելք հեռացնելու համար։ Եւ այս շատ բնական, հասկանալի մի երևոյթ է։ Շարունակ ուղեղային գործողութիւնը կլանում է և մեծ քանակութեամբ իստակ, թթուածնով տոգորված արիւն և, այդպիսով, զրկում է մեր մարմնի միւս մասերը՝ մկանունքները, ոսկորները և այլն, հարկաւոր սննդարար նիւթից։ Անգործութեան մէջ մնալով, մեր մկանունքները հետզհետէ սկսում են թուլանալ և կորցնում են առատ արիւնով կերակրվելու ընդունակութիւնը։ Մկանունքների կանոնաւոր սնընդառութեան համար, անհրաժեշտ է, որ նրանք

րում և որոնց զինուորագրական առեանը ժամանակ է տուել ուսումը աւարտելու համար և գ) այն անձանց, որոնք պայմանագրով ծառայում են առևտրական նաւերի վրա և որոնց ժամանակ է տրված իրանց ծառայութեան միջոցը լրացնելու համար:

—

Արդարադատութեան մինիստրը վերջացրեց իր բէլգիական անգրկօվկասեան բոլոր քաղաքների դատաստանատուներում և ուղևորվեց արդէն հոկտեմբերի 2-ին դէպի Պետերբուրգ:

—

Սեպտեմբերի վերջերում արդէն բաւական հով էր անում ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, իսկ հոկտեմբերի առաջին օրերից սկսվեցաւ նորից անսովոր չոք, գրեթէ ամառնային եղանակը:

—

Կ. Պօլսի հայազգի մի բժիշկ, դօկտոր Ս. Ց. Ցակոբեան ուղարկեց մեզ իր գրուածքը «Հիւանդին բարեկամը» վերնագրով, որ հրատարակված է Կ. Պօլսում 1885 թւին: Գիրքը բաղկացած է 406 երեսից և բաժանվում է երեք մասերի: Առաջին մասը պարունակում է օգտակար տեղեկութիւններ այն ամեն ընտանեկան խնամքերի վրա, որոնք կազմում են հիւանդի առողջապահութիւնը: Երկրորդ մասը ցոյց է տալիս թէ ինչպէս պէտք է գործադրել բժշկի պատուիրած դարմանները և գործածել նրա տնօրինած դեղերը: Վերջապէս գրքի երրորդ մասի մէջ ցոյց են տուած ամփոփ, բայց ճշգրիտ հրահանգներ այն զանազան զգուշութիւնների, խնամքերի, դարմանների և դեղերի վրա, որ հարկաւոր է անմիջապէս գործ դնել բժշկի հասնելուց առաջ և որոնք եթէ ճիշդ և փութով կատարվեն, աւելի օգտակար կը լինեն, երբեմն, քան թէ բժշկի դարմաններն ու դեղերը, որոնք աւելի ուշ կարող են հասնել: Այդ է, ահա, բժշկապետ Ցակոբեանի գրուածքի նպատակը, որ և արտայայտված է գրքի առաջաբանում: Գրուածքը հասկանալի և դիւրըմբռնելի ոճ ունի և կարող ենք վկայել որ գիրքը հետաքրքրութեամբ է կարդացվում: Լեզուի մասին մենք չենք խօսում, քանի որ պօլսական լեզուն արդէն ամենքին յայտնի է: Գիրքը տպված է Արամեան տպարանում: Թիֆլիսում նա չէ վաճառվում, բայց կարծում ենք որ լաւ կանեն այդ օգտաւէտ գիրքը ստանալ ցանկացողները, եթէ դիմեն Թիֆլիսի կենտրօնական գրավաճառանոցին:

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են: «Այն բազմաթիւ տրտունջները ու բողոքները, որ լսում ենք քեաստութեան մասին ամեն տեղ վաճառականների բերանից, այստեղ Գանձակում, ամենևին տեղիք չունեն: Մեր վաճառականներն ասելով «այս տարի վաճառականների տարին է:» Գանձակում ամենից աչքող է այս տարի մրգավաճառների բազարը: Խաղողը այս տարի թէև լաւ է, բայց առատ չէ: Գինին լաւ է և առողջ է: Ցածախ տեղացող անձրևների պատճառով եղանակը արդէն կատարելապէս հովացել է այստեղ:»

—

Մեզ գրում են ԳԱՆՁԱԿԻՑ, որ սեպտեմբերի 29-ին, գիշերը այդտեղի մի մանկահասակ կին, տանը միայնակ նստած և կար կարելով՝ նաւթի լամպայի հետ անզգոյշ կերպով վարվելու պատճառով ինքն այրվել է և հետևեալ առաւօտն արդէն, աննկարագրելի տանջանքների մէջ, վախճանվել է:

—

ԻԳԴԻՐԻՑ մեզ գրում են հետևեալը: «Սեպտեմբերի 15-ին Իգդիրը այցելեց Երևանի թեմի փոխանորդ սրբազան Սուքիաս Պարզեանց: Սրբազանը կարգի բերել տուեց Իգդիրի հայոց հոգևորական դպրոցների խառն հաշիւները, և տեղիս ս. Սահակ եկեղեցու վերանորոգութեան համար նշանակեց ութ խնամակալներ: Սրբազանի ազդու առեւորանութիւնից յետոյ հանգանակութիւն բացվեցաւ նոյն ս. Սահակ եկեղեցու վերանորոգութեան համար: Հաւաքվեցաւ աւելի քան 3,000 րուբլի:»

—

Մի գործակատար հաղորդում է մեզ ԵՐԵՒԱՆԻՑ հետևեալը իր դասակիցների վիճակի մասին: «Տխուր է գործակատարի դրութիւնը Երևանում: Առաւօտից մինչև երեկոյ իր ազա վաճառականի խանութում փակված մնալով, գործակատարը նոյն իսկ կիրակի օրեր ազատութիւն չունի, որպէս զի հանգստանայ, դրսնի, կարդայ գրքեր կամ գոնէ լրագիրներ: Երբ որ շատ անգամ մուշտարուն սպասելով խանութում անգործ նստած՝ գործակատարը վերցնում է լրագրի մի թերթ կարդալու, ազան անմիջապէս յանդիմանութիւն է անում իր գործակատարին, ասելով՝ «քեզ ինչ կը սազի գազէտ ստանալ:» Ազայի կարծիքով գործակատարը իրաւունք չունի անել այն, ինչ որ ազային է վայել: Խանութների գործակատարները Երևանում, աննշան ռոճիկ ստանալով, կատարելապէս ստրուկ են իրանց ազաների մօտ. գործակատար դառնալով՝ մարդը այլ ևս իր սեփական կամքը չունի: Նրա կամքը ազայի կամքն է: Գործակատարը միջոց և իրաւունք չունի մտաւորապէս զարգանալ, կարդալ, միջոց չունի իր դասակիցների հետ մի որ և է տեղ տեսնվել, գործակատարները մեղանում հաւաքվելու տեղ էլ չունեն, որտեղ կարողանային ուրախութեամբ ժամանակ անցկացնել, խօսել, կարդալ և այլն:»

—

Մեզ խնդրում են ուշադրութիւն դարձնել հետևեալի վրա: Հաւլաբարի կամուրջի մօտ, Մէտեխի դիմաց, այնտեղ, ուր ամենամեծ երթևեկութիւն է միշտ լինում, և մեծ առևտուր, որտեղ ծախվում են ամեն տեսակ մթերքներ՝ մրգեղէնը, հացը, միսը և այլն,—այն աստիճան մեծ թող է լինում, որ շատ անգամ անցնողը քիչ է մնում խեղդվում է թողից: Եւ այդ փոշիացած ապականութիւնների հետ խառն թողը նստում է ծախվող ուտելեղէնների վրա, որ յետոյ առնում են մարդիկ և ուտում են: Փողոցները այդտեղ ոչ աւելվում են, ոչ էլ ջրվում: Հիմա, երբ քաղաքային ջրմուղը պատրաստ է, միթէ չէր կարելի քաղաքի այդ և սրա նման բազմամարդ փողոցները աւլել և ջրել:

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են հետևեալը: «Օրերումս հասել են այստեղ Գալֆայեան և Աբրահամեան դերասանները, տ. Փառանձեմ և օր. Սաթենիկ (Անահիտ) դերասանուհիների հետ միասին: Խումբը մտադիր է հոկտեմբերի 4-ին մի ներկայացում տալ հայոց ուսումնարանի ուսուցիչների մասնակցութեամբ: Կը խաղան Սունդուկեանցի «Խաթաբալա» կատակերգութիւնը և «Տէրը ծառայ և ծառան տէր» վօդվիլը: Ներկայացման արդիւնքի մի մասը յատկացրած կը լինի ուսումնարաններին: Ցանկալի է որ պ. Գալֆայեան իր խմբով այցելէր և մեր ուրիշ գաւառական քաղաքները՝ Շուշի և Նուխի:»

—

Բարձրագոյն հրամայված է իբրև կանոն ընդունել, որ այն ոչ-ազնուական անձանց պէտք է առաջարկել ս. Վլադիմիրի չորրորդ աստիճանի չքանշան տալ, որոնք ծառայել են ոչ պակաս քան քսան տարի, և որոնք արդէն ունեն ս. Աննայի երկրորդ աստիճանի չքանշանը:

—

Պրոֆէսոր Ց. Այվազօվսկի երիտասարդ ժամանակ, ինչպէս պատմում են, դէմքով շատ նման էր ռուս յայտնի բանաստեղծ Պուշկինին: «Нов. Время» լրագրի սեպտեմբերի 26-ի համարում տպված է Այվազօվսկու 1858 թւականին քաշած պատկերը և ճշմարիտ առաջին անգամից այդ պատկերը կարելի է ընդունել Պուշկինի պատկերի տեղ:

—

Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան պ.պ. անդամները հրաւիրվում են ներկայ գտնվել ընկերութեան հերթական ընդհանուր ժողովին, որ լինելու է այսօր, երեքշաբթի, հոկտեմբերի 6-ին, երեկոյեան $7\frac{1}{2}$ ժամին: Պարապմունքների առարկաներն են. 1) Ընթացիկ գործեր և 2) Դօկտոր Գ. Վ. Սորաւլեի դեկուցումը «Perenosphora Viticola» հիւանդութեան երևալը կովկասեան խաղողի այգիների մէջ»: Ժողովին ներկայ գտնվելը թոյլ է տրվում և կողմնակի անձանց:

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են: «Սեպտեմբերի վերջերում շարունակ անձրևներ տեղացին այստեղ և ահա, այսօր, հոկտեմբերի 1-ին, հազիւ դադարեց անձրևը: Այսօր օրը պարզ է: Սեպտեմբերի 25-ին ձիւն եկաւ, բայց իսկոյն հալվեց: Սակայն շրջակայ մի քանի սարերի վրա դեռ ևս մնում է ձիւնը: Դեռ ևս ցուրտ չէ անում: Աբասթումանից համարեա բոլորն էլ վերադարձան, միայն մի քանի հիւանդներ որոշել են ձմեռել Աբասթումանում: Ոմանք այդ հիւանդներից մտադիր են ուղևորվել Եալտա կամ եւրոպական ծովեզրեայ ուրիշ քաղաքները:

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅՈՒՄ, ինչպէս մեզ գրում են, պատահել է սեպտեմբերի 20-ին հետևեալ ողբերգական անցքը. մի աստիճանաւոր րէվօլվէրից սպանում է բժիշկ Լ—ի կնոջ (որը հայ էր) և այնուհետև ինքն էլ անմիջապէս անձնասպանութիւն է գործում: Մնացած կինը թողնում է իրանից յետոյ երկու մանր զաւակներին:

միշտ գործունէութեան մէջ գտնվեն. լոկ ֆիզիկական գործողութիւնը կարող է տալ մկանունքներին ընդունակութիւն՝ կանոնաւոր ոյժով կծկվել և պարզվել, և հէնց այդ գործողութեան ժամանակ՝ նրանք ընդունում են իրանց մէջ մեծ քանակութեամբ մաքուր, թթուածինի հետ միացած արիւն, որ սնուցանում և կազդուրում է մաշված, թուլացած մկանունքները: Որքան շատ պարապի մարդ ֆիզիկական աշխատութեամբ, այնքան էլ յաճախ և արագ կը կատարվի նրա մկանունքների մաշվելու և վերանորոգվելու գործողութիւնը, այնքան էլ ուժեղ և զարգացած կը լինեն նրա մկանունքները: Եւ ընդհակառակ՝ երկարատև, անընդհատ մտաւոր զբաղմունքը կլանում է մարդու մկանունքային բոլոր գործողութիւնները, թուլացնում, խլում է նրա մարմնի ոյժը և այդպիսով դարձնում է նրան հիւանդոտ, նուազ և ֆիզիկապէս անզօր, թոյլ ապարած: Այս տեսակ ֆիզիկական թուլութեան հետևանքը լինում է մարմնի առողջութեան ընդհանուր անկումը, որ մանաւանդ խիստ կերպով ներգործում է ուսումնարան գնացող փոքր երեխաների վրա: «Երեխաները փոքր հասակից՝ օրվայ մեծ մասը ուսումնարանում կատարեալ անգործութեան մէջ են անցկացնում: Նրանց մկանունքները չափից դուրս շատ են հանգստանում, քնում են: Անգործ յոգնածութիւնից առաջ է գալիս ողնաշարի ծռումն, երևում է սապատ: Ոսկորները սկսում են ծռվել: Թոքերը վատ են շնչում: Ֆիզիկական աշխատանքի պակասութիւնը առաջ է բերում նիւթերի դանդաղ փոխարկութիւն (обмѣнъ веществъ) մարմնի մէջ: Արիւնը օդից քիչ է կլանում թթուածին: Եւ սրա հետևանքը լինում է աշակերտների արեան սակաւութիւնը: Ամեն տեսակ ֆիզիկական լարումն առաջ է բերում նրանց մէջ շնչասպառութիւն, սրտի բաբախումն, գլխի պտոյտ: Երեսի կարմրութիւնը կորչում է: Մկանունքները բարակում են. նրանց ոյժը չափազանց պակասում է: Ախորժակը կորչում, մարսողութիւնը վատանում է, և երեխաները ընկնում են լղարել:» Այս բոլորից յետոյ՝ շատ հեշտ է մարդու համար ամեն տեսակ հիւանդութեան ենթարկվելը: Նրա մարմինը ներկայացնում է հարուստ մշակած հող, որի վրա կարող են բուսնել ամեն տեսակ ախտեր, ամեն տեսակ ցաւեր, վարակիչ հիւանդութիւններ, որոնցով լի են այժմեան բազմամարդ քաղաքները: Եւ զարմանալի բան: կարծես թէ քաղաքակրթութեան, պրօգրէսի նպատակը հէնց այդ է, որ մարդիկ, փոխանակ ֆիզիկապէս, մտաւորապէս և բարոյապէս կատարելագործվելու, ընկնեն այս տեսակ մոլորեցնող ծայրայեղութեանց մէջ և, փոխանակ բաղդաւորութեան՝ հիւանդութիւն և տանջանքներ աւելացնեն կեանքի մէջ: Որքան ճշմարիտ է ասում Բօկլը. «Քաղաքակրթութեան հաստատութիւնը և ապահովութիւնը կախված է նրա տարրերի կանոնաւոր միաւորութիւնից, այն ներդաշնակութիւնից, որով այդ տարրերը գործում են միասին: Եթէ նրանցից մէկը աւելի գործունէութեան մէջ լինի քան թէ միւսները, այն ժամանակ քաղաքակրթութեանը վտանգ է սպառնում:» Սակայն մեր դարը կարող է պարծենալ նրանով, որ այժմ մարդիկ շատ շուտով են հասկանում իրանց սխալները և իսկոյն միջոցներ են որոնում ուղղել այդ սխալները: Եւրոպայում բազմաթիւ յայտնի գիտնականներ և բժիշկներ այժմ խիստ ուշադրութիւն են դարձնում՝ թէ ուսումնարանական և թէ հասարակական առողջապահութեան վրա: Կազմվում են ընկերութիւններ, միջազգային առողջապահական ժողովներ, և չեն խնայում՝ ոչ փող, ոչ գիտութիւն և ոչ աշխատանք, հասարակութեան ընդհանուր առողջապահական դրութիւնը բարձրացնելու համար: Ռուսաստանում նոյնպիսի մեծ եռանդով սկսել են առողջապահութիւն քարոզել: Ֆիզիկական աշխատանքի կարևորութիւնը և օգուտը ակնյայտնի կացուցանելու համար, ռուսաց գրականութիւնը, պարբերական մամուլը իր ուշադրութիւնը դարձրել է դէպի գիւղ, և գիւղական կեանքը՝ իր ֆիզիկական աշխատութեամբ, օդի և ջրի պարզութեամբ՝ առաջարկում է, որպէս կազդուրիչ, վերանորոգիչ միջոց՝ ռուս ինտելիգէնցիայի թուլացած և մաշված ոյժերի դէմ: Գիւղում, ֆիզիկական աշխատութեամբ պարապելով, ռուս ինտելիգէնտը կրկնակի օգուտ կարող է բերել. նախ որ ինքը կը սովորի գիւղացու մօտ գործնական աշխատանք և դրանով կը վերականգնէ իր մարմնի թուլութիւնը, և երկրորդ, որ գտնվելով գիւղացու հետ շարունակ անմիջական յարաբերութեան մէջ, ինտելիգէնտը, իր գիտութեան և զարգացման շնորհիւ, կարող է՝ գործնականապէս, շատ բարոյական և մտաւոր օգուտներ տալ գիւղացուն:

Գիւղի աշխատանքը, պարզ՝ թթուածինով առատ օդը, խոտի և ամեն տեսակ վարակիչ մանրակաղմներից (միկրոբ) ազատ ջուրը, այնպիսի առողջապահական միջոցներ են, որ յատուկ են միայն գիւղին և կազմում են գիւղացու առողջութեան և երջանկութեան գլխաւոր անկիւնաքարը: Եթէ այս պայմանների վրա աւելացնենք և մտաւոր զարգացումը, որ ինտելիգէնցիան իր հետ կը տանի գիւղ, գիտութեան և կեանքի փորձը, որ միակ նրա սեփականութիւնն է,—այն ժամանակ մենք կը ստանանք այն բոլոր նպաստիչ հանգամանքները, որոնց շնորհով կարելի է ստեղծել կեանքի առաջադիմութեան և բաղդաւորութեան գլխաւոր պայմանները: Եւ իրաւ, որքան գրաւիչ, և մի և նոյն ժամանակ բէալական, հասկանալի բան է մարդու այն դրութիւնը, երբ նա, գիտութեան ամենանոր պաշարով ապահոված, լինելով մտաւոր զարգացման բարձր աստիճանի վրա,—իր ձեռքով մշակում է իր հողը, հասցնում է և քաղում է նրա պտուղները, որոնց արդիւնքը ապահովում է նրան՝ թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս, և մի և նոյն ժամանակ, մասնակցում է ընդհանուր, հասարակական գործերի մէջ, զգում է իր քաղաքացիութեան իրաւունքը, զգում է, որ ինքը և պատուաւոր քաղաքացի է և հասարակ բանւոր, և գիտնական՝ զարգացած ինտելիգէնտ և աշխատաւոր ազնիւ գիւղացի: Թէ որքան այս գաղափարը գրաւել է ռուս ինտելիգէնցիայի յայտնի մի կուսակցութեան ուշադրութիւնը, այդ երևում է նրանից, որ այժմ շատ երիտասարդներ, ուղղակի համալսարանից դուրս գալուն պէս գնում են գիւղ և սկսում են երկրագործական աշխատանքով պարապել: Կոմս Լ. Ն. Տօլստոյ իր ծերութեան հասակում, հասարակ բանւորի շապիկով՝ ֆիզիկական աշխատութեամբ է պարապում: Յայտնի պրոֆէսոր-քիմիկոս Էնգելգարդտ, «Изъ деревни» անունով գրքի հեղինակը, սրանից 16—17 տարի առաջ, մշտապէս թողեց Պետերբուրգը և բնակվեցաւ գիւղում: Ով որ կարդում է նրա նամակները, կարող է հասկանալ՝ թէ ինչ է անում այդ մարդը գիւղում, ժողովրդի մէջ: Օրինակով, խօսքով և գործով նա ապացուցանում է, որ ինտելիգէնտը հարկաւոր է գիւղին՝ ոչ միայն գիւղացուն կարդալ-գրել սովորեցնելու նկատմամբ, այլ և նրա համար, որ իր կեանքի օրինակով ցոյց տայ գիւղացուն՝ թէ ինչպէս հարկաւոր է ապրել գիտութեան և բարոյական օրէնքների հիման վրա, և ինքն էլ, մի և նոյն ժամանակ, շատ բաներ սովորի գիւղացու մօտ: Ինտելիգէնտը կը սովորեցնէ գիւղացուն գիտնական հետազօտութիւններ անել, կազատէ նրան կաշառակեր հարստահարիչների ձեռքից, իսկ ինքը կը սովորի գիւղացուց համբերութեամբ և ճակատի քրտինքով աշխատել: Եւ ահա Էնգելգարդտ սովորում է գիւղացուց՝ թէ ինչպէս է հարկաւոր վարվել կերակրող և սնուցանող երկրի հետ, ինչպէս է հարկաւոր աշխատել:

Նրա գործնական օրինակին հետևողների թիւը հետզհետէ շատանում է, և ռուսաց գրականութիւնը այդ շարժման՝ այդ քաղաքից դէպի գիւղ սկսված հոսանքի մէջ գտնում է թէ գիւղացու և թէ ինտելիգէնցիայի ապագայ վերածնութիւնը: Իր յօդուածի վերջը, բժ. Պեասկօվսկի դառնում է ռուս երիտասարդութեանը հետևեալ խօսքերով. «Ուրեմն թէթև սրտով դիմեցէք դէպի գիւղ, մի վախենաք առողջութիւնից, ազատ օդից, Աստուծու լոյսից և բնութեան ամեն գեղեցկութիւններից: Ձեր կողմն է պատմութիւնը և ուսումը: Առողջութիւնը կեանքի լաւագոյն փառքն է, երկրի բաղդաւորութեան ամենամեծ գրաւականը:»

Ե. Գ.

Մեզ գրում են, որ Ախալքալաքից Ախալցխա տանող ճանապարհում Կուր գետի վրա շինված կամուրջը քանդվել է և հաղորդակցութիւնը կտրվել է: Դիտաւորութիւն կայ վերանորոգել այդ կամուրջը:

—

Մայրաքաղաքի լրագիրներում Այվազովսկի մի փոքրիկ նամակ է տպագրել, որով իր ջերմ շնորհակալութիւն է յայտնում այն բոլոր անձանց, որոնք շնորհաւորական նամակներ և հեռագիրներ էին ուղարկել իրան սեպտեմբերի 26-ին իր յիսնամեայ յոբելեանի առիթով: Երևելի նկարիչը աւելացնում է, որ ստիպված է տպագրութեամբ շնորհակալութիւն յայտնել իրան բազմաթիւ շնորհաւորողներին, հնար չունենալով մասնաւոր նամակներով իւրաքանչիւրին ջոկ ջոկ շնորհակալութիւններ յայտնել:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

—

Լայպցիգ, սեպտեմբերի 18-ին

Լինելով կովկասեցի և առաւելապէս ղարաբաղցի, մենք բազմաթիւ պատմութիւններ էինք լսած աւազակների խմբերի մասին, որոնք մինչև օրս չեն դադարում զարհուրանքներ պատճառել Կովկասի ամբողջ գաւառներում և մինչև իսկ նահանգներում: Սակայն մենք մինչև օրս պատիւ չէինք ունեցել աչքով տեսնել այնպիսի աւազակներին, ինչպիսիներն են Քեոռ-օղլին, Արզում-Քեարիմը, Ալապկարը, Ալի-Խըդըր-օղլին և վերջապէս վերջին հերոս Քեարիմը: Այսօր մենք արժանացանք այդ պատւին և ինչ ես կարծում, սիրելի ընթերցող, ո՞րտեղ:—Լայպցիգում: Թւում է մեզ, որ կասկած ես տանում մեր ասածի ճշտութեան վրայ: Ճշմարիտն ասած մենք էլ հաւատ չէինք ընծայում տեղիս լրագիրների յայտարարութիւններին, որոնք հրաւիրում էին քաղաքիս բնակիչների ուշադրութիւնը այս աւազակների խմբի (որի հետ ուզում ենք ծանօթացնել քեզ) դատաստանական քննութեան վրայ: Արդարև, ո՞վ կարող էր երևակայել, որ լուսաւորեալ Լայպցիգ քաղաքի մէջ կարող է աւազակների խումբ կազմուել, այնպիսի խումբ, որն ունի աւելի քան 30 անդամ և որը մեղադրված է 119 չարագործութիւններում: Իրաւ, սկզբից լրագիրների լուրը մենք քամի անուանեցինք, սակայն երէկ, երբ սեպհական աչքերով տեսանք այս խումբը, այլ ևս կասկածելու հիմք չը մնաց մեր մէջ:

Երէկ տեղիս դատաստանական ատենին դահլիճը լիքն էր հանդիսականներով, որոնց մեծագոյն մասը իրաւաբաններ և մանկավարժներ էին: Ժամը տասն էր, այլ ևս եթէ ասեղ էիք գցել՝ գետնին չէր հասնիլ: Գրեթէ բոլոր ներկայ գտնվողների երեսին մէկ ուրախ ժպիտ էր երևում. կարծես հարսանիք էին եկել: Ահա ներս մտան դատաւորները. սակայն զարմանալի բան, սրանց երեսներն էլ նոյն ժպիտն էին արտայայտում: Բայց ահա բացվեց դահլիճի դուռը և կից սենեակից ներս մտաւ մի աստիճանաւոր (սա արդէն այնպէս էր ծիծաղում՝ որ գարեջրից փքված փորը թռչկոտում էր) և սրա ետևից.... աւազակների խումբը: Գրեթէ ընդհանուր ծիծաղը որոտաց դահլիճում: Բոլոր հանդիսականները ոտի կանգնեցին և մինչև իսկ շատերը, ընդդէմ գերմանացու խոհեմութեան, բարձրացան նստարանների վրա. աւազակներից շատերն այնքան մեծ էին, որ հազիւ էին երևում նստարանների ետևից: Ոստիկանութիւնն այս, նստարանների ետևից չերևցող աւազակներից, կալանաւորել էր երեսուն հատիկ, որոնցից միայն եօթն էին արժանացել դատաստանական քննութեան. միւսները այնքան փոքրիկ են եղել, որ Սաքսոնիայի օրէնքը ույժ չէ ունեցել նրանց դատաստանական կարգով պատժել և բաւականացել է խնդրել ծնողներին, որ նրանց «փափլիկ տեղերը քիչ տաքացնեն»: Սակայն այս եօթն էլ բաւական համարելի դէմքեր, աւազակների դէմքեր ունէին և այնպիսի արժանաւորութեամբ էին իրանց պահում դատաւորների և բազմութեան առջև, որ գուցէ մեր Կովկասի ամենայայտնի աւազակները սրանց տեսնելով, ամաչէին իրանց թուլութիւնից: Սրանցից միայն երկուքն էին 14 տարեկան հասակին անցել. ամենից մեծը 16 տարեկան էր: Մնացածներից երկուքը 12 տարեկանից քիչ էին աւել և Վօլֆը, որին մի քանի չարագործութիւնների համար պատժել չը կարողացան, աչքի առաջ ունենալով նրա տարիքը, դեռ ևս նոր էր մտել 12 տարին:

Աւազակների կենտրոնն էր Այլենբուրգ երկաթուղու կայարանը, որտեղ սրանք գալիս էին ամեն օր ճանապարհորդների կապոցները քաշքշ տանելու. սակայն ինչպէս երևաց, այս կապոցներից շատերը նշանակված տեղին չէին հասել: Այս կայարանում, գրեթէ ամեն օր, մինչև կէսօր, կենտրոնական ժողովներ էին տեղի ունեցել, որին մասնակցում էին գրեթէ բոլոր անդամները: Ունեցել են և ուրիշ կենտրոններ, քաղաքիս զանազան մասերում. միայն միշտ այնպիսի տեղեր են ընտրել, որտեղ մեծ բազմութիւն է լինում, օրինակ՝ հրապարակներ, պարտէզներ և այլ այսպիսի տեղեր: Եղել են ժողովներ և կէսօրից յետոյ. դա այն ժամանակ, երբ խումբը մի որ և է անհրաժեշտ ու ստիպողական կարգադրութեան պէտք է ունենար: Այս ժողովները պիտի մասնաւոր ժողովներ անուանենք, որովհետև սրանց մասնակցում էին միայն այս ինչ, կամ այն ինչ կենտրոնում ներկայ գտնվող անդամները: Կենտրոնական ժողովը վճռում էր զանազան գործեր, բայց գլխաւորապէս նշանակում էր թէ ովքեր ո՞ր կենտրոնը պիտի գնան: Ամեն օր տեղերը փոփոխում էին այսպէս. մէկ օր մի խումբ գնում է այս ինչ հրապարակը. միւս օրը նոյն այդ հրապարակը գնում էր մէկ ուրիշ խումբ, երրորդ օրը երրորդ խումբը և այլն և այլն: Խմբի անունն էր. «Zandern»: Խումբն ունեցել է իր յատուկ լեզուն, անունները, օրինակ Luxus, Mutz, Kacksch (Լուկսուս, Մուց, Կակշ և այլն և այլն) և շվոցը, որով իրար զգուշացնում էին ոստիկանութեան, կամ մի որ և է այլ վտանգի ոչ հեռու գտնվելը:

Անդամները բաժանվում էին «բերող» (մեր լեզուով գող) անդամներ և զգուշացնող անդամներ, այսինքն պահապաններ (Wache): Նախագահն էր ամենից մեծը, որը ոչ մի «բերութիւնում» (գողութիւնում) գրեթէ չէ խառնվել. նա միայն հրամանատար է եղել և եթէ պատահել է նրան «բերել», դա իր սեպհականութիւնն էր, ուրիշներին մաս չէր հասնում դրանից:

«Բերած» իրեղէնները բաժանում էին այսպէս. կէսը գործադրում էին ընդհանուր խմբի պէտքերի և զգուշացնողների ռոճկի վրա. միւս կէսը բաժանում էին հաւասարապէս, միայն նախագահը երեք մաս էր ստանում, իսկ Վօլֆը, ամենաճարպիկ անդամը, երկու մաս:

Մի խօսքով հիանալի ծրագիր. աներևակայելի կազմակերպութիւն, միաբանութիւն ու միաձայնութիւն: Իրաւ է, նախագահը ծրագրից դուրս անիրաւութիւններ է արել, օրինակ շատ անգամ «բերածը» բաժանելու տեղ, բոլորն ինքն է վերցրել, սակայն ո՞ր ընկերութիւնում այս չէ պատահած, կամ չէ պատահում:

Խմբի Քեարիմի անունն էր Միտեր (Mieter): Իր ստորադրեալները շատ էին գանգատվում սրա բարբարոսութիւնից: Ամենից մեծ և ամենից ուժեղ լինելով և մտածելով իր եւրոպացի լինելը, սա ժամանակ առ ժամանակ գործադրում էր ույժը իր ընկերների գլուխների, կողքերի և այլ պատահած տեղերի վրա: Օրինակ, սա խիստ կը սիրէր ծխել ու ուտել, առաւելապէս Դրէզդէնի երշիկներ, և որովհետև ինքն, ինչպէս նախագահի պատիւն է պահանջում, աւազակութեամբ, բառի բուն նշանակութեամբ, չէր պարապվում, ուստի մէկին ուղարկում է այս ինչ կամ այն ինչ խանութը երշիկ կամ սիգար բերելու: Այլահը ոչ անէր, եթէ գնացողը դատարկ ձեռներով էր վերադառնում, ասխական բռունցքներից այլ ևս նա ազատվել չէր կարող:

Խմբի ամենաճարպիկ անդամն էր Վօլֆը (Wolf գայլ է նշանակում և իրաւ սա շատ խելօք դէմք և գայլի աչքեր ունէր): Խմբի ամենալաւ ստախօսն էր սա և ամենից հմուտ անդամը: Քննութեան ժամանակ խօսում էր շատ, լաւ և տեղեակ:

«Բերում» են եղել ծխախոտ, բատ մեծի մասին սիգար, երշիկներ, քաղցրեղէններ, ճանապարհորդների պայուսակներ—զանազան իրեղէններով, ակնոցներ, պօրտմօնէ, պատկերներ, սապօն, խաչկլինակներ, առանց խտրութեան բամբակէ կամ մետաքսէ լինելը, մանկական խաղալիքներ և մի խօսքով ամեն մի բան, ուր հասել էին իրանց թաթիկները: Ի հարկէ, այս բերածներից շատերը ծախծխել են:

Երբ «բերելը» անհնարին է եղել, մեր աւազակները թողնելով իրանց քաջ պարապմունքը, զինել են խաչագողութեամբ, որը, մեր կարծիքով, պատիւ չէ տալիս իրանց «աւազակների խումբ»—«Die schwarze Bande» անուն կրող ընկերութեան: Սակայն այս խաչագողները եթէ օրինակ չը լինեն մեր խաչագողներին, միով բանիւ ոչնչով պակաս էլ չեն. և եթէ աչքի առաջ վերցնենք սրանց խաչագողիկներ լինելը, այն ժամանակ սրանց մենք հազար ու մէկ աստիճան բարձր պիտի դնենք մեր խաչագողներից: Ահա թէ ինչպիսի ուղղութիւն է ունեցել սրանց խաչագողութիւնը. վերցնում են մի թերթ թուղթ և գրում. «այս ինչ կինը կորցրել է իր ամուսնուն և ինքն էլ սաստիկ հիւանդ ու քաղցած է, ոչինչ չունէ ուտելու, ուստի տուել է այս թերթը իր միակ որդուն, որ դռնէ-դուռ ման գայ և ողորմութիւն հաւաքէ իր թշուառ մօր համար, որը գուցէ մի քանի օրից յետոյ սև հողին արժանանայ»: Մէկ ուրիշ անգամ գրում են. «ստորագրված մի որ և է տիկին Schleh-ի ամուսինը, կամ վայր ընկաւ այս ինչ շինութեան ժամանակ չորրորդ յարկից ու մեռաւ, կամ հինգ շինութեան փլատակների տակ մնաց ու թողեց վեց մանուկ-ղաւակներ, որոնք քաղցած-ծարաւ մեռնում են հիւանդ մօր ծոցում» և այլն և այլն: Այսպիսի թերթերով սրանք կարողացել են ամեն անգամ 50 ֆէննիգից մինչև 2 մարկ ստանալ: Աստուած ոչ անէր, եթէ մերժում էին սրանց խնդիրը. մերժողներին անպատճառ մի որ և վնաս էր պատահում, ինչպէս Մարիէն անունով փողոցի վրա գտնվող մի տան դռնի խողովակը դանակով կտրել էին և գազը կրակ էին տուել:

Ահա, սիրելի ընթերցող, Լայպցիգի քեարիմների և խաչագողների համառօտ նկարագրութիւնը. յօդուածը շատ կերկարանար, թէ չէ աւելի մանրամասնաբար կը ծանօթացնէինք ձեզ այս թըշուառ, այս ողորմելի և մի և նոյն ժամանակ զզուանք, մի ծածուկ զզուանք պատճառող մանուկների հետ: Մի բան շատ տարօրինակ էր, դա դատաստանական քննութեան ձևն էր: Չը նայած, որ գրեթէ բոլոր լրագիրները ուշադրութիւն էին հրաւիրում այս քննութեան վրա, սակայն առանձին ոչինչ չը կար: Դատաւորները լոկ չոր ու ցամաք դատաստանական աչքով նայեցին այս թըշուառների չարագործութիւնների վրա: Մեզ թւում է, որ աւելի համակրելի և աւելի ճիշդ կը լինէր, եթէ այս գործին հոգեբանական տեսակէտից նայէին. այդ չեղաւ և դատաւորները երեք ժամ խօսացնելուց յետոյ վճռեցին. առաջինին (Վօլֆին) 24 ամիս բանտարկութիւն, երկրորդին 21 ամիս, երրորդին և չորրորդին 18 ամիս, հինգերորդին 12, վեցերորդին 6 և վերջինին 3 ամիս: Տեղիս համալսարանի իրաւաբան ուսանողները (որոնց համար առանձին տեղ էր պատրաստված դահլիճում) ծափահարութեամբ ընդունեցին այդ վճիռը: Սակայն թէ ինչը ոգևորեց այդ պարոններին, դա մենք չիմացանք. միակ բանը, որ կարող էր ոգևորեցնել այդ պարոններին, դա իրանց տգիտութիւնը պիտի լինի: Եւ իրաւ, նայելով այն պատառոտած, կեղտոտ, յանդուգն մանուկների վրա, մարդուս սրտից արիւն էր կաթում: Տասն և մէկ տարեկան Վօլֆին երկու տարի բանտարկութիւն են վճռում և նրա երեսի արտայայտութիւնը չէ փոխվում: Սոսկալի երևոյթ:

Սրանց անհամեմատ, իրանց հասակում աներևակայելի զարգացումը, զարգացումը դէպի զանազան կեղտոտութիւններ և անիրաւութիւններ, ապշեցնում էր մարդուս, սիրտ էր ճնշում: Ահագին բազմութեան առջև սրանք այնպէս էին պահում իրանց, որ նկարագրել անկարելի է: Բոլոր մանուկները բանւորների որդիք էին:

Այո, սոսկալի, դառը երևոյթ է այս: Եւ այս բոլորի արմատը գտնվում է չքաւորութեան մէջ: Մեզ շատ անգամ է պատահել փողոցներում, հրապարակների վրա պատառոտած, ցեխոտ, կեղտոտ երեխաներ տեսնել, որոնք ամբողջ ժամերի ընթացքում չէին հեռանում յիշեալ տեղերից: Քանիցս հարցրել ենք նոյն իսկ այդ մանուկներից, թէ ինչու տուն չեն գնում և միշտ պատասխան ենք ստացած թէ «տանը ոչ ոք չը կայ. դուռը փակած է»: Այսինքն, առաւօտը շատ հայրեր ու մայրեր դուռը փակելով երեխաներին ճանապարհ են դցում ուսումնարան, իսկ իրանք ուղևորվում են գործարանատուն: Վերադառնում են երեկոյեան ժամը ութին, դուռը բացում են և միայն այդ ժամանակ է երեխան իր ծնողների հետ. ամբողջ օրով նա զրկված է ծնողի հսկողութիւնից, մօր սիրուց: Սակայն և այդ չնչին ժամերի ընթացքում, երբ նա ծնողների հետ է, նա միայն հառաչանքներ է լսում նրանց սրտերից և տրտմութիւն է տեսնում նրանց երեսների վրա: Ողորմելի ծնողներն օրվայ 12 ժամ պատժից (այո, սա աչխատանք չէ, սա պատիժ է) յետոյ, վերադառնում են տուն, ոչ միայն առանց ֆիզիկական, այլ և առանց մտաւորական և մինչև իսկ բարոյական ույժի: 12 ժամ պատժից յետոյ, խեղճ մայրերն ույժ չեն ունենում սիրել, գգուել իրանց երեխաներին. և այսպիսով մանուկը զրկված է ոչ միայն ծնողի հսկողութիւնից, այլ և մօր սիրուց: Օ՛, դառը ճակատագիր, անտանելի՜ վիճակ ունի եւրոպացի այժմեան պրոլէտօրիատը:

Ողորմելի ծնողները արցունքով ընդունեցին դատաստանական վճիռը, սակայն արցունքը ոչինչ տպաւորութիւն չը գործեց դատաւորների սառը սրտերի վրա:

Տասն և մէկ տարեկան Վօլֆին երկու տարի բանտարկութիւն: Ի՞նչ է ուզում անել օրէնքը այս ողորմելիների հետ, դա մենք չենք հասկանում: Այն կազմակերպութիւնը, որն ունի Եւրոպայի այժմեան բանտը, Վօլֆին, քաղցրեղէն գողացող Վօլֆին, միայն մարդասպան կարող է շինել. և մենք համոզված ենք, որ այս անմեղ դառնուկները, իրանց պատիժը տանելուց յետոյ, աւելի վատ չարագործութիւնների մէջ կընկնեն: Այս անհերքելի է և սրա օրինակները մենք ամեն րոպէ տեսնում ենք մեր աչքի առջև:

Որքան դառն է այս երևոյթը, սակայն ասում են, որ սրանցով չէ վերջացած Լայպցիգի քեարիմների թիւը. ասում են որ դեռ ևս շատ խմբեր կան:

Վերջացնելով մեր յօդուածը, մենք հարկաւոր ենք համարում յիշել այստեղ դօկտօր Շրեբերի (այժմս հանգուցեալ) անունը, որը, աչքի առաջ ունենալով այս սոսկալի երևոյթը, հիմնել է տեղս մի մանկական ընկերութիւն, որը այժմ կրում է իր հիմնողի անունը և անուանվում է «Շրեբերի ընկերութիւն»: Այս ընկերութեան հետ մենք շուտով կաշխատենք ծանօթացնել մեր հասարակութիւնը մամուլի միջոցով:

Գ. Կաֆեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Հեռագիրը փարիզից հաղորդեց գեներալ Կաֆարելի ծառայութիւնից արձակելու մասին: Լրագրական տեղեկութիւններին նայած, նա կաշառքներ էր առնում խոստանալով կաշառատուներին շքանշաններ շնորհել. բացի դրանից ասում են, որ նա էր տարածել լուրեր փորձնական սպառազինութեան մասին և այդպիսով վաղօրօք յայտնի եղաւ թէ որ շրջանում կը լինի փորձնական սպառազինութիւնը: Գեներալ Կաֆարէլ կորսիկացի է և կայսր Նապոլէօն III-ի պալատականներիցն է:

—Իտալական պաշտօնական «Riforma» լրագիրը հերքում է այն լուրերը, որ իբր թէ Ֆրիդրիխսրուէում ստորագրված է Իտալիայի և Գերմանիայի մէջ կայացող դաշնակցութեան պայմանագրութիւնը: Իտալական մամուլը առհասարակ իշխան Բիսմարկի և Կրիսպիի տեսակցութիւնից սպասում է միայն լաւ հետևանքներ Իտալիայի դէպի Աֆրիկան ունեցած գաղթական քաղաքականութեան համար: Այժմս Իտալիան այլ ևս ակնկալութիւն չունի Անգլիայի միջամտութեան Աբիսինիայի գործերի մէջ:

—Լոնդոնից հեռագրում են «Нов.» լրագրին, որ լուրեր են տարածված թէ իբր մարկիզ Սալիսբիւրի մտադրութիւն ունի Ֆրիդրիխսրուէ գնալու:

—Նոյն լրագրին սեպտեմբերի 26-ին հեռագրում են Սկուտարիից, որ Ալբանիայում բաւական անկարգութիւններ են պատահել:

—Վիէննայից սեպտեմբերի 25-ին հեռագրում են «Нов. Вр.» լրագրին. Հաստատ քաղաքական շրջաններին մօտ աղբիւրներից տեղեկութիւն կայ, որ կոմս Կալնօկիի և իշխան Բիսմարկի տեսակցութեան ժամանակ վերջնականապէս վճռված է Կոբուրգեան պրինց Ֆերդինանդին հեռացնել Բուլղարիայից: Եւ եթէ, հակառակ ամէնքի ակնկալութեան, կայսր Ֆրանց Յօսէֆի ունգարական սէյմի բացման ժամանակ կարդացած ճառի մէջ չը կար ակնարկութիւն այդ բանի մասին, այդ նրանով է բացատրվում, թէ այդ տեսակ հա-

զորդութիւն անելու տեղը ոչ թէ կայսրութեան այս կամ այն մասի պարլամենտներն են, այլ ընդհանուր դեղեգացիաները։

—Բուխարէստից հեռագրում են թէ սեղանաւոր Գէորգ, որը գնացել էր Վիէննա փոխառութիւն անելու Բոլղարիայի համար, վերադարձել է Բուխարէստ առանց իր նպատակին հասնելու։ Նոյն հեռագրի ասելով Ստամբուլով վաճառում է իր կալուածքի մի մասը, իսկ միւս մասը իր մօր անուան վրա է հաստատում։

—«Figaro» լրագրին հաղորդում են, թէ սերբիական թագաւորը և թագուհին բոլորովին հաշտվել են և թէ Նատալիա թագուհին շուտով կը վերադառնայ Բելգրադ։ Վիէննայում ենթադրում են, որ հաշտութիւնը կայացել է վերջին ընտրութիւնների ներգործութեան տակ, քանի որ սերբիական ընտրողները ուղարկել են սկուպշինա մեծ մասամբ Ռուսաստանին կողմնակից թեկնածուներին, որոնք կողմնակից են և Նատալիա թագուհուն, և այսպիսի հանգամանքներում Միլան թագաւորին ձեռնտու չէր լինի շարունակել անհաշտ ապրել թագուհու հետ, որին շատ հաւատարիմ են սերբիական ազգային կուսակցութեան պատկանողները։

—«Kreutz Zeit.» լրագրին Բրիւսելից իբր լուր հաղորդում են, որ Բրազիլիայի կայսրը մինչև այս տարվայ վերջը կը հրաժարվի Բրազիլիայի գահից յօգուտ իր աղջկայ։

—Մադրիդից հեռագրում են «Нов.» լրագրին, որ իբր թէ մահմեդական ֆանատիկոսները քանդել են Մարոկոյում գտնվող սպանիական վանքը։ «Soir» լրագիրը հաղորդում է որ հրամայված է երկու ֆրանսիական զրահակիր նաւերին ուղևորվել դէպի Տանգեր (Մարոկոյում)։

ԹԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մի քանի ժամանակ առաջ Ֆրանսիայի Տուր քաղաքում մի խեղճ կօշկակար Պօալրա անունով 40 միլիօն դօլլարի (մօտ 80 միլիօն բուբլու) ժառանգութիւն ստացաւ իր մի քեռուց, որ մեռել էր Ամերիկայում, որին նա մինչև անգամ չէր ճանաչում։ Այս օրերս առաջվայ չքաւոր կօշկակարը այցելեց Փարիզում սօցիալիստների ժողովը և այդ կուսակցութեան գործին նուիրեց ժառանգութեան մի մեծ մասը, յայտնելով որ ինչպէս և առաջ, կը մնայ հաւատարիմ սօցիալական կուսակցութեանը։

* * *

Շների մի քանի ցեղերը, ինչպէս յայտնի է, կարճատես են. չը նայած որ կարճատես շները աւելի լաւ հոտառութիւն ունեն, այնու ամենայնիւ կարճատեսութիւնն ունի շատ անյարմարութիւններ։ Անգլիայում վճռել են այդ անյարմարութիւնը վերացնել և շների վրա սկսել են ակնոցներ դնել, որոնք կպցնվում են դնչկապերին։ Շան ակնոցների հնարողը կառավարութիւնից մօտ 50 հազար բուբլիով առնելով այդ ակնոցների մենավաճառութեան իրաւունքը, մի չաթթվայ մէջ կարողացաւ յետ ստանալ իր ծախսած գումարը։ Ամեն մի ակնոցը դնչկապի հետ միասին արժէ տաս բուբլի։

* * *

Այս անցեալ սեպտեմբերի 2-ին ֆրանսիական յայտնի գիտնական Շեվրելի 101 տարին լրացաւ։ Զը նայած իր այդ հասակին, նրա առողջութիւնը շատ լաւ է։ Անցեալ տարի նա մի քանի անգամ մրսեցաւ, բայց շուտով կարողացաւ ոտի կանգնել։ Նրա կեանքը շատ կանոնաւոր է. նա ուտում է օրական երկու անգամ, նախաճաշիկի և ճաշի ժամանակ։ Նրա ճաշը բաղկացած է երկու տեսակ կերակրից՝ բուլիոնից և մսեղէն մի բանից կանաչեղէնի հետ պատրաստած։ Շաքարեղէնի տեղ նա ուտում է միշտ միրգ։ Նախաճաշիկից յետոյ նա խմում է մի բաժակ սուրճ, իսկ ճաշից յետոյ մի բաժակ կաթ։ Եթէ անձրևային եղանակի պատճառով նա տանն է մնում, այն ժամանակ նա կարդում է կամ քրքրում է իր հին աշխատանքները, յիշատակարանները և այլ ձեռագիրները։ Շեվրել ասում է, որ ինքը չէ կարող չաշխատել։ Այս օրերս նրա մօտ եկած մի լրագրի թղթակցին նա ծիծաղելով ասեց. «հարիւր տարի ապրելու արհեստի ամենահրաժեշտ պայմաններից մէկը—աշխատանքն է։»

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՓԱՐԻԶ, 2 հոկտեմբերի։ Լրագիրների խօսքերով գեներալ Բուլանժէ ենթարկված է 30 օրվայ խիստ կալանաւորութեան։ Այնուհետև մինիստրների խորհուրդը կը վճռի այն հարցը թէ Բուլանժէին հարկաւոր է արդեօք հրաժարեցնել զօրաբաժնի կառավարելուց։

ՍՕՖԻԱ, 2 հոկտեմբերի։ Ազգային ժողովի դումարումը նշանակված է հոկտեմբերի 15-ին։ Կառավարիչները անմիջապէս կառաջարկեն ժողովին մի օրինագիծ, որով, ինչպէս լսվում է, նշանաւոր կերպով կընդարձակվեն իշխանի բարձրագոյն իրաւունքները։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 հոկտեմբերի։ «Гражданинъ» լրագիրը հաստատում է, որ պետական խորհրդին առաջարկված է մի ծրագիր բարձրացնել կալուածական հարկը տասն և ութ կենտրոնական և հարաւային նահանգներում, որպէս աւելի հարուստ նահանգներում։

ՓԱՐԻԶ, 3 հոկտեմբերի։ Ասում են, որ մինիստրների խորհուրդը դտնում է, որ Բուլանժէին տուած պատիժը բաւական չէ։ Մտադրութիւն կայ տեղափոխել նրան պաշարի զօրքի մէջ։ Լրագիրներից շատերը հաւանութիւն են տալիս այն միջոցներին, որոնք գործ են դրվում Բուլանժէի դէմ։ Բիւդժէտային յանձնաժողովում յայտնված է, որ Բուլանժէ, պատերազմական մինիստր եղած ժամանակ, ծախսեց առանց ազգային ժողովի համաձայնութեան, ուրեմն ապօրինի կերպով 8 միլիօն ֆրանկ ցամաքային զօրքի հագուստի վրա։ Երէկ Փարիզի համալսարանի բժշկական ֆակուլտէտի ուսանողները ազմկալի ցոյցեր արին ընդդէմ մի տիկնոջ, որը պէտք է նոյն ֆակուլտէտում հարցաքննութիւն տար։ Այդ աղմուկների պատճառով ստիպված եղան յետաձգել հարցաքննութիւնները։

ԼՕՆԴՕՆ, 3 հոկտեմբերի։ Երէկ անգործ մնացած բանւորների ամբոխը ներկայացաւ Լորդ-մէրին, բայց այդ վերջինը չընդունեց բանւորներին։ Այն ժամանակ բանւորների բազմութիւնը ուղեւորվեց դէպի «Standard» պահպանողական լրագրի խմբագրատունը, և սկսեց խմբագրատան առջև աղմուկներ հանել, մինչև որ չը ցրվեցաւ ոստիկանութեան ոյժով։

ՎԻԷՆՆԱ, 3 հոկտեմբերի։ Երէկ Նիշ-Պիրօտեան երկաթուղու այն դծի վրա, որ հասնում է մինչև Բօլղարիայի սահմանը և Վրանիայից մինչև Թիւրքայ սահմանը, սկսվեցաւ երթևեկութիւնը։ Երկաթուղու թիւրքայ բաժինը սերբիական սահմանից մինչև Ուսկիւբ նոյնպէս աւարտված է։ Այդպիսով բացվում է այժմ երկաթուղային հաղորդակցութիւնը Վիէննայից Բելգրադի վրայով մինչև Սալոնիկի։

ԿԼԷՐՄՕՆ, 3 հոկտեմբերի։ Գեներալ Բուլանժէ արդէն կալանաւորված է։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 հոկտեմբերի։ Թուրքէստանի 4-որդ բրիգադայի գլխաւորը, Կօրօլկով նշանակված է զինուորական նահանգապետ Ֆէրգանեան շրջանի, գեներալ Իվանովի փոխանակ, որը հիւանդութեան պատճառով հրաժարական է տուել։

ՄԷՐՎ, 4 հոկտեմբերի։ Էիւբ-խանը ապստամբների գլուխ կանգնեց։ Ռուս-աւգանական սահմանի վրա ապստամբվեցաւ և Էիւբ-խանի կողմն անցաւ ֆիրուզկուհեան ցեղը։ Փախստականները դէպի Պէնդէ պատմում են, որ Էիւբ-խանի կուսակիցները եռանդուն կերպով պատրաստում են ապստամբութիւնը Հերաթում և Աւգանական Թուրքեստանում։

ՓԱՐԻԶ, 4 հոկտեմբերի։ Արդարադատութեան մինիստրը հաղորդեց պատերազմական մինիստրին, որ բացի Կաֆարելից և Անդլօից ոչ ոք զինուորականներից խառն չէ պատանչանների առեւտրի գործում։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 4 հոկտեմբերի։ Ուրբաթ օր, երբ նախագահ Կլէվելէնդ անցնում էր երկաթուղով Արկանզաս նահանգում, առաջ գնացող լոկոմոտիվի մեքենապետը նկատեց որ փայտեայ շինուածքի մի մասը, որի վրա դրված են երկաթուղու ռէլսները՝ այրվում է։ Կրակը շուտով հանգցրին։ Կատարված քննութիւնը ցոյց է տալիս որ կրակը մտադրութեամբ էին դցել, քանի որ ուղիղ փայտեայ շինուածքները միաժամանակ սկսել էին այլ և այլ տեղերում այրվել։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 հոկտեմբերի։ Կալուածական հարկի չափը բարձրացնելու ենթադրութեան վերաբերմամբ լրագիրները հաղորդում են, որ այդ հարկի բարձրացնելը կը կատարվի հետևեալ չափով։ 1/4 մինչև 3/4 կոպէկ դեսիատինից՝ Վօլոգդի, Նովգորոդի, Օլոնեցկի և Օրէնբուրգի նահանգներում. 1 մինչև 2 կոպէկ՝ Վիլնօի, Վիտեբսկի, Գրոդնոյի, Կոստրոմայի, Մինսկի, Մոգիլեվի, Նիժէգորոդի, Պսկովի, Սամարայի, Պետերբուրգի, Սմոլենսկի, Տօմսկի, Տուլայի, Խէրսոնի և Էստլանդիայի նահանգներում. 5 կոպէկ Լիֆլիանդիայի և 6 կոպէկ Կուրլիանդիայի նահանգներում։

ՓԱՐԻԶ, 5 հոկտեմբերի։ Պատերազմական մինիստրը ուղևորվեց Նանսի, արեւելեան սահմանը նայելու և նոր կազմակերպված հետեակ գնդերի զօրահանդէս անելու։

ՍՕՖԻԱ, 5 հոկտեմբերի։ Երէկվայ կատարված ընտրութիւնների հետևանքները կառավարութեանը առհասարակ նպաստաւոր յայտնվեցան։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Հոկտեմբերի 2-ին

Ռուսաց 1 բուբլ	Լօնդօնի վրա արժէ	$21^5/_{16}$	պէնս.
— —	Համբուրգի վրա —	$180^5/_8$	պֆ.
— —	Փարիզի վրա —	$225^1/_4$	սան.
Ոսկի —	արժէ — հինը —	› —	կ.
— —	— — նորը	8 › 96	›
Մաքսային կուպօններ	— . .	179 › —	›
Արծաթ —	— — . . .	1 › 30	›
Բօրսային դիսկօնտներ	— .	$5^1/_2$ ›	$7^0/_0$ ›
Պետակ. բանկ. $5^0/_0$ տոմս 1-ին շրջանի		99 › 25	›
— — — — 2-րդ —		98 › 87	›
— — — — 3-րդ —		98 › 62	›
— — — — 4-րդ —		98 › 62	›
— — — — 5-րդ —		98 › 62	›
— — — — 6-րդ —		— › —	›
Արևելեան $5^0/_0$ փոխառութ. 1-ին շրջ.		97 › 25	›
— — 2-րդ —		97 › 25	›
— — 3-րդ —		97 › 25	›
Ներքին $5^0/_0$ առաջին փոխառութ.		264 › —	›
— երկրորդ —		242 › —	›
$5^1/_2{}^0/_0$ րէնտա		102 › 50	›
Ոսկեայ րէնտա		193 › 25	›
Եօթերորդ կոնսոլիդած փոխառութիւն		164 › —	›
Նոր երկաթուղային րէնտա . . .		98 › 75	›
$5^0/_0$ գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդ. ընկ.		166 › 50	›
Գրաւ. թղ. Ազնւ. բանկի . . .		98 › —	›
$5^1/_2{}^0/_0$ գրաւական թղթեր Խերսոնի կալուած բանկի.		102 › —	›
$6^0/_0$ գրաւակ. թղ. Խարկովի կալ. բան.		102 › —	›
— — Պոլտավայի —	—	102 › —	›
— — Պետ. Տուլսկ. —	—	102 › —	›
— — Կիեւի —	—	102 › —	›
— — Մոսկվայի —	—	102 › —	›
— — Բեսարաբ. Տավր. —		102 › —	›
— — Նիժ. Սամար.	—	102 › —	›
— — Վիլնայի	—	102 › —	›
— — Թիֆլիսի —	27 և 43 տ.	99 › —	›
— — Բուենոս-Այրեսի	18 և 43 տ.	99 › 50	›
Վոլժսկо-Կամսկի բանկի ակցիաները		708 › —	›
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. ընկ.		266 › 50	›
Բիբինսկ-Վոլգոգրադի ընկ.		83 › 50	›
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլիգացիաներ.		94 › —	›
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ .		96 › —	›
Օդէսայի — — .		94 › 75	›
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օբլ. .		83 › 75	›
Նոր փոխառութիւն.		82 › 75	›

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը շատ թոյլ է։

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ բժշկապետ Գրիգոր Գասպարեան Տէր-Գրիգորեանցի Ղզլարեցւոյ

„ՄԱՆԿԱՏԱԾՈՒԹԻՒՆ“

Ծախվում է կենտրոնական դրավաճառանոցում և հեղինակի բնակարանում։
Ստարо-Ինստիտուտսկայա, համար 19.
Գինն է 50 կոպէկ։

1—6

COMPAGNIE DES MESSAGERIES MARITIMES

PAQUEBOTS-POSTE FRANÇAIS.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

(ՄԵՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ)

կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ։

Ուրբաթ, 9/21 հոկտեմբերի, ԲԱԹՈՒՄԻՑ դուրս կը գնայ շոգենաւ DONNAY (ԴՕՆՆԷ) մտնելով կ. Պօլիս, Զմիռնիա և Սիրա և յարակցելով Եաֆա, Պօրտ-Սայիդ և Ալէքսանդրիա գնացող ընկերութեան շոգենաւերի հետ։

Տեղեկութիւնների մասին պէտք է դիմել ԲԱԹՈՒՄ պ. Դ. ԷՍՍԷՆԺԷՐԻՆ, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ԳԷՈՐԳ ՀԵՋՈՒԲԵԱՆ ՀԵՋՈՒԲԵԱՆՑԻՆ։

1—2

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ.

Չորեքշաբթի, հոկտեմբերի 14-ին, ԱՆԱՏՕԼԻԱ (ANATOLIE) շոգենաւը, նաւապետ ԲՕՇԵԼ (BOSCHEL) դուրս կը գնայ Բաթումից դէպի Տրապիզոն, Օրդու, Սամսօն, կ. Պօլիս և Մարսէյլ։ Տեղեկութիւնների մասին պէտք է դիմել ընկերութեան գործակալներին. Բաթումում պ. Գարանիօնին և Թիֆլիսում պ. Բէնօին, նախկին Արծրունի գալլերէում, № 103.

3—4

EXPORTATION-IMPORTATION

CONSTANTIN P. CHÉHIANTZ

MILAN (ITALIE)

Կոնստանտին Պ. Շեհեանցի առևտրական գրասենեակը լինելով ՄԻԼԱՆ, և ունենալով ուղղակի յարաբերութիւններ Իտալիայի, Շվէյցարիայի և Ֆրանսիայի ֆաբրիկանտների հետ, կընդունի յանձնարարութեամբ ապրանքներ ծախելու համար հետևեալները՝ մետաքս, բօժօժ, մետաքսի և բօժօժի մնացորդք, բուրդ, բամբակ, ցորենեղէն, նաւթ և ընդհանրապէս կովկասեան միւս ամեն տեսակ ապրանքները, որոնք ծախվում են Եւրոպայում։ Յանձնարարութեամբ կընդունի դարձեալ առնել Եւրոպայի ամեն տեսակ ապրանքներ Կովկասի համար։ Ամբողջ ապրանքները ստանալուց աժան և ձեռնտու պայմաններով փող կը տայ ի հաշիւ. մանրամասն տեղեկութեանց համար դրել այս հասցէով. Monsieur Constantin P. Chéhiantz, № 18, Via Lauro, Milan, (Italie) МИЛАНЪ (Италія).

Дозволено цензурою, Тифлисъ 5 октября 1887 г. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовская ул. д. каз.